

Grzegorz M. Bartosik OFMConv*

UKSW – Warszawa

„OBROŃCZYNI WIARY” PRÓBA INTERPRETACJI TYTUŁU

Słowa klucze:

„Obrońcy wiary”, wiara katolicka, obrona wiary, „Wspomożycielka wiernych”

Treść:

- I. Wyjaśnienie pojęć – znaczenie tytułu *Obrońcy wiary*
- II. Biblijne źródła tytułu
 1. Maryja jako wzór wiary
 2. Matka umacniająca wiarę swych dzieci
 3. Niewiasta prowadząca zwycięski bój z przeciwnikiem wiary w Boga – szatanem
 4. Biblijne symbole i figury Maryi w sensie przystosowanym albo typycznym, ukazujące Ją jako Obrończynię naszej wiary
- III. Niektóre świadectwa Tradycji
 1. Poprawna wiara w rolę Maryi w historii zbawienia gwarantem poprawności wyznawanej wiary
 2. Maryja broniąca swoje dzieci przed atakami ze strony wrogów wiary katolickiej
 - 2.1. Cudowna obrona Konstantynopola przed Awarami i powstanie hymnu „Akathistos”
 - 2.2. Obrona chrześcijańskiej Europy przed militarnymi atakami islamu i ustanowienie świąt Różańca Świętego i Imienia Maryi
 - 2.3. Obrona Kościoła katolickiego i państw katolickich przed militarną agresją krajów protestanckich – kult Matki Bożej Królowej Polski i Matki Bożej Murkowej

* Grzegorz Bartosik OFMConv, dr hab. teologii, wykładowca teologii dogmatycznej na UKSW w Warszawie, przewodniczący Polskiego Towarzystwa Mariologicznego.

2.4. Uwolnienie papieża Piusa VII i ustanowienie świętej Matki Bożej Wspomożycielki wiernych (1814)

2.5. Obrona Polski i chrześcijańskiej Europy przed komunizmem

IV. Potrzeba szukania u Maryi obrony przed atakami przeciwników Kościoła

13 czerwca 2010 roku odbyła się koronacja obrazu Matki Bożej „Murkowej”, Patronki Krosna, która od prawie 400 lat z kościoła oo. Franciszkanów opiekuje się i ochrania miasto. W 2007 roku uroczystie obchodzono 350 rocznicę cudownej obrony Krosna przed wojskami Jerzego II Rakocze- go, podczas potopu szwedzkiego. Obronę tę jednoznacznie miejscowa ludność przypisała wstawiennictwu Matki Bożej, gdyż o ratunek modlono się przed Jej obrazem umieszczonym na murze franciszkańskiego kościoła. Nawiązując do tej cudownej interwencji Maryi, która nie tylko zachowała miasto od zniszczeń, a jego mieszkańców od śmierci, ale także pozwoliła zachować świętą wiarę katolicką (wobec protestanckiego najazdu Szwedów, których Rakoczy był sojusznikiem), abp Józef Michalik, metropolita przemyski, zaproponował, aby Najświętszą Maryję Pannę, czczoną w kościele Franciszkanów w Krośnie, przyzywać odtąd jako „Obróńczynię wiary”

Zamierzam w tym miejscu podjąć próbę interpretacji tego tytułu maryjnego, podchodząc do tego w następujący sposób. Po wstępnym wyjaśnieniu pojęć, przejdę do próby uzasadnienia tytułu „Obróczyni wiary” w oparciu o teksty biblijne i Tradycję Kościoła, z uwzględnieniem najważniejszych wydarzeń z historii Kościoła i naszej Ojczyzny, w których za wstawiennictwem Matki Bożej uratowane zostało nie tylko życie wielu ludzi, ale także święta wiara katolicka. Na zakończenie zostanie omówiona aktualność szukania u Maryi obrony przed atakami obecnych wrogów Kościoła.

I. WYJAŚNIENIE POJĘĆ – ZNACZENIE TYTUŁU *OBROŃCZYNI WIARY*

Zamierzając określić znaczenie tytułu *Obróczyni wiary*, należy naj- pierw zauważyć dwa fakty. Po pierwsze – chrześcijanie od wieków przyzy- wają wstawiennictwa i opieki Maryi, nadając Jej wielorakie tytuły, takie jak: Orędowniczka, Wspomożycielka, Pomocnica, Pośredniczka¹ i wiele innych. Już uważana za jedną z najstarszych modlitw maryjnych antyfona: *Pod Two- ją obronę* (koniec III lub początek IV wieku) zawiera element przyzywania Maryi jako tej, która broni swoje duchowe dzieci przed wszelkimi niebez- pieczeństwami² Wśród prośb, jakie chrześcijanie zanosili i zanoszą do Ma-

¹ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gen- tium”*, nr 62.

² Por. Pierwotny tekst koptyjski (i potem w liturgii ambrożyjskiej) brzmiał: „Do Twe- go Miłosierdzia uciekamy się Matko Boża. W naszych potrzebach nie odrzucaj naszych mo- dlitw, lecz wybaw nas od niebezpieczeństwa. O jedynie czysta, jedynie błogosławiona” W liturgii rzymskiej słowo „miłosierdzie” zastąpiono słowem „obrona” (gr. *skepe*). Stąd

ryi, wiele dotyczyło i dotyczy umocnienia w wierze czy wprost obrony wiary. Widać to wyraźnie w historii Kościoła i w historii poszczególnych narodów w tych momentach, kiedy wolność była zagrożona. Przykładem jest tu wielokrotne zagrożenie Europy przez islam i przypisywanie Maryi obrony chrześcijaństwa przed inwazją muzułmanów. Podobnie ma się rzecz w przypadku poszczególnych narodów (np. Polski), gdzie Maryja wielokrotnie broniła wiary katolickiej przed wyznaniem narodów ościennych, a nawet przed ateizacją.

Drugim faktem, który trzeba wziąć pod uwagę, to stwierdzenie, że sam tytuł „Obrończyni wiary” praktycznie nie występuje w tradycji Kościoła, w takim dosłownym brzmieniu.

Język łaciński polskie słowo „Obrończyni” oddaje następującymi słowami: *Advocata*, *Defensatrix* (*Defenstrix*), *Tutrix*, *Patrona*³ Z tych słów tylko dwa znaczenia bywają przypisywane Maryi: Są to zwroty *Advocata nostra* oraz *Patrona*.

Pierwszy z tych tytułów – *Advocata nostra* należy do najczęściej używanych określeń oznaczających funkcję Maryi jako Orędowniczki, Pośredniczki i Obrończyni. Swą popularność tytuł ten uzyskał w średniowieczu i stał się jednym z najbardziej używanych wezwań modlitewnych do Najświętszej Maryi Panny w Kościele Rzymskim. Występuje między innymi w pochodzącej z XI wieku antyfonie *Salve Regina*⁴ Główny akcent w tym tytule położony jest jednak na wstawiennictwo Maryi u swego Syna. Ona, jako nasza *Advocata*, oręduje za nami u Jezusa⁵

Drugi tytuł łaciński oznaczający Obrończynię to tytuł *Patrona*. Nawiązuje on do średniowiecznej hierarchii społecznej, gdzie patron miał w razie niebezpieczeństwa bronić podporządkowanych mu wasali. Patronem dla całego narodu był król, a dla europejskich państw chrześcijańskich – cesarz. Przez pryzmat hierarchii ziemskiej patrzono także na Pana Boga. Chrystusa czczono jako Króla, a Maryję zaczęto czcić w średniowieczu jako Królową. W większości państw chrześcijańskich tytuł *Patrona* w odniesieniu do Najświętszej Maryi Panny został zastąpiony więc przez tytuł *Regina* (Królowa). Świadectwem tego jest wspomniana już średniowieczna antyfona *Salve Regina*. Z czasem całe narody oddawały się w opiekę Maryi, prosząc, by Ona opiekowała się nimi, strzegąc ich wiary, niepodległości i wolności⁶. Jedynie w niektórych regionach

w języku łacińskim antyfona zaczyna się od słów „Sub Tuum praesidium confugimus” (por. *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań 2006, s. 1192-1193).

³ Por. *Mały słownik polsko-łaciński*, red. L. Winniczuk, Warszawa 1994, s. 368.

⁴ „Eia ergo, advocata nostra, illos Tuos misericordes oculos ad nos converte” (por. *Liturgia horarum iuxta ritum Romanum*, t. 3, Città del Vaticano 1977, s. 542; por. *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 1441-1444).

⁵ Por. H. Dünninger, *Advocata nostra*, w: *Marienlexikon*, t. 1, red. R. Bäumer, L. Scheffczyk, St. Ottilien 1988, s. 41.

⁶ Np. Maryję Królową swego państwa i narodu ogłosiły: 1638 – Francja i Bawaria, 1647 – Państwo Habsburgów (Austria), 1648 – Portugalia, 1656 – Polska, 1895 – Albania (por. E.H. Ritter, *Patronat*, w: *Marienlexikon*, dz. cyt., t. 5, s. 124).

języka niemieckiego zachował się łaciński tytuł *Patrona*, jak chociażby w funkcjonującym do dzisiaj zwrocie *Patrona Bavariae*⁷

Z terminem *Patrona* i *Regina* ściśle związane jest przyzywanie i artystyczne przedstawianie Maryi jako tej, która płaszczem swej opieki chroni swój lud (naród, miasto). W krajach języka niemieckiego ten rodzaj ukazowania Maryi określony jest jako *Schutzmantelmadonna* (Madonna z płaszczem obrony)⁸, natomiast odpowiednikiem tego rodzaju pobożności na Wschodzie jest ikona *Pokrov*⁹ Maryja jawi się więc jako ta, która broni swoje duchowe dzieci przed wszelkiego rodzaju niebezpieczeństwami.

Szukając źródeł i znaczenia tytułu „Obróńczyni wiary”, trzeba zapytać, w jakim sensie Maryja jest i może być czczona jako ta, która broni w sposób szczególny naszej wiary. Liturgia Kościoła rzymskokatolickiego przewiduje dwa formularze mszalne, które zawierają tę treść.

Pierwszy formularz dotyczy czci Maryi jako „Wspomożycielki wiernych” Funkcjonujący już od wieków tytuł *Auxilium Christianorum* wprowadził najpierw (według niepotwierdzonej tradycji) do *Litanii loretańskiej* papież Pius V po zwycięstwie floty chrześcijańskiej nad muzułmanami pod Lepanto w roku 1571¹⁰ Natomiast święto Wspomożycielki wiernych ustanowił papież Pius VII, kiedy 24 maja 1814 roku w sposób nieoczekiwany został uwolniony z więzienia i mógł powrócić na tron Piotrowy. Uwolnienie to przypisał orędownictwu Najświętszej Maryi Panny, gdyż cały Kościół modlił się za Jej wstawiennictwem o wolność dla papieża¹¹ Przyzywanie Maryi jako „Wspomożycielki wiernych” jest świadectwem wiary ludu chrześcijańskiego w potężną pomoc Bożej Rodzicielki, zwłaszcza w czasie prześladowań wzniecanych przez nieprzyjaciół chrześcijaństwa. Kościół wielokrotnie doświadczał tej pomocy w dziejowych burzach¹² Teksty liturgiczne tego formularza są przede wszystkim modlitwą o to, aby Kościół pod opieką „Wspomożycielki chrześcijańskiego ludu” cieszył się trwałym pokojem (*kolekta*)¹³ oraz aby lud chrześcijański pod opieką Maryi „nieustraszenie

⁷ Por. E.H. Ritter, *Patrona Bavariae*, w: *Marienlexikon*, dz. cyt., t. 5, s. 122-124.

⁸ Por. D. Parello, *Schutzmantelmadonna*, w: *Marienlexikon*, dz. cyt., t. 6, s. 82-87.

⁹ Słowo *pokrov* oznacza welon, ale także obronę (odpowiada greckiemu *skepe*). Typ ikony ukazuje Maryję otaczającą welonem różne stany wierzących. Ten rodzaj ikony nawiązuje do ikony znajdującej się niegdyś w konstantynopolińskim sanktuarium Blacherne, gdzie był według tradycji przechowywany welon Maryi (*Maphorion*). Maryja była tam czczona jako Pani i Królowa (*Patrona*) Wszechświata. Święto ikony *pokrov* należy do najważniejszych świąt maryjnych w Kościele prawosławnym (por. G. Gharib, *Le icone mariane. Storia e culto*, Roma 1987, s. 235-237).

¹⁰ Por. G. Besutti, *Litanie*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, red. S. De Fiores, S. Meo, Cinisello Balsamo 1986, s. 764.

¹¹ Por. *Zbiór mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, Poznań 1998, s. 172. Święto Maryi Wspomożycielki Wiernych ustanowił Pius VII w roku 1915 dla Rzymu i państwa kościelnego. W roku 1959 na prośbę biskupów polskich święto zostało wprowadzone w Polsce (por. A. Klima, *Wspomnienie Wspomożycielki Wiernych w świetle Vaticanum II*, „*Salvatoris Mater*”, 3[2001] nr 2, s. 308).

¹² Por. *Zbiór mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, dz. cyt., s. 172.

¹³ Por. tamże, s. 173.

walczył w obronie wiary, trwał mocno w nauce Apostołów i bezpiecznie kroczył wśród nawałnic świata” (*prefacja*)¹⁴

Drugi formularz, zawierający omawiane przez nas treści, nosi tytuł *Najświętsza Maryja Panna – Obrona wiary*. Jest to formularz, który znalazł się w wydany w 1986 roku przez Kongregację Kultu Bożego i Sakramentów *Zbiorze mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, będącym dodatkiem do *Mszału rzymskiego*. Maryja jest w nim ukazana jako ta, która jest wzorem wiary, jako ta, która „jaśnieje jako nadzieja wiernych i obrona wiary” (*prefacja*)¹⁵ oraz jako Matka podtrzymująca wiarę dzieci, „wstawiająca się za nami, abyśmy byli mocni w wierze” (por. *kolekta, modlitwa nad darami*)¹⁶ i postępowali zgodnie z nakazami wiary (*Modlitwa po komunii*)¹⁷ Formularz mszy świętej *o Maryi – Obronie Wiary*, jest w olbrzymiej części odtworzeniem formularza pod tytułem: *Nuestra Señora del Pilar* z sanktuarium maryjnego w Saragossie w Hiszpanii¹⁸

Można zauważyć, że o ile teksty liturgiczne z mszy świętej *o Maryi Wspomożycielce wiernych* bardziej podkreślają wstawiennictwo Maryi i Jej obronę przed zewnętrznymi wrogami wiary chrześcijańskiej, o tyle formularz *o Maryi – Obronie wiary* bardziej kładzie nacisk na wytrwałość w wewnętrznym kroczeniu drogą chrześcijańskich zasad przez poszczególnych wiernych.

Podsumowując nasze rozważania wstępne należy stwierdzić, że choć tytuł „Obrończyni wiary” jest pewnym nowym sformułowaniem, to jednak treść, którą w sobie zawiera, jest kontynuacją wielowiekowej tradycji Kościoła, przyzywającego Maryję tytułami: *Advocata nostra, Patrona, Regina* (Królowa), *Auxilium Christianorum*. Jednym z podstawowych zadań, jakie Maryja spełnia wobec powierzonych Jej dzieci, jest obrona przed wrogami wiary chrześcijańskiej, troska o zachowanie przez ludzi wiary w Boga w Trójcy Świętej Jedyne go oraz wspomaganie wiernych w prowadzeniu życia zgodnie z Bożymi przykazaniem.

II. BIBLIJNE ŹRÓDŁA TYTUŁU

Jakie są biblijne źródła tytułu „Obrończyni wiary”? Znajdujemy je między innymi w tekstach, jakie są przeznaczone dla mszy świętych o Matce Bożej Obronie Wiary i Maryi Wspomożycielce Wiernych.

Maryja jawi się w tych tekstach jako ta, która sama jest najdoskonalszym wzorem wiary w Boga, jako Matka troszcząca się o wiarę swych dzieci oraz jako ta, która toczy walkę z szatanem – głównym przeciwnikiem wiary w Boga i życia zgodnego z jej zasadami.

¹⁴ Por. tamże, s. 174. Podobne treści zawiera formularz mszy św. o Najświętszej Maryi Pannie Częstochowskiej. Por. tamże, s. 192-193.

¹⁵ Por. tamże, s. 151.

¹⁶ Por. tamże, s. 150.

¹⁷ Por. tamże, s. 151.

¹⁸ Por. tamże, s. 149.

1. Maryja jako wzór wiary

Na samym początku trzeba stwierdzić, że przede wszystkim sama Maryja jest osobą niezwyklej wiary. Tak jak Abraham jest najdoskonalszym wzorem wiary wśród ludzi występujących na kartach Starego Testamentu, tak Maryja jest najdoskonalszym wzorem wiary w całej historii zbawienia. Tę swoją wiarę w Boga i bezgraniczne zaufanie Jemu okazała w chwili zwiastowania, gdy wbrew ludzkiej logice przyjęła wezwanie do tego, by zostać Matką Syna Bożego (por. Łk 1,26-38). Dlatego św. Elżbieta wychwała wiarę Maryi i stwierdza, że jest Ona „Błogosławioną, która uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Jej od Pana” (por. Łk 1,45). Dzięki wierze Maryja poszła za Jezusem i stała się Jego Uczennicą. Jednak największy dowód wiary okazała wówczas, gdy wytrwała przy boku konającego Jezusa (por. J 19,25-27) i nie zwątpiła w sens Jego misji po Jego śmierci, ale mężnie oczekiwała Jego zmartwychwstania¹⁹, a potem zesłania Ducha Świętego (por. Dz 1,14).

Wielu Ojców Kościoła wysławiało tę wiarę Maryi, a św. Augustyn stwierdził wprost, że „ważniejszą sprawą było dla Maryi to, że stała się Uczennicą Chrystusa, niż to, że była Matką Chrystusa [...]. Maryja jest błogosławiona, ponieważ słuchała Słowa Bożego i strzegła go. Bardziej strzegła prawdy w sercu niż ciała w łonie”²⁰ I dalej dodaje: „Więzy macierzyńskie nie miałyby dla Maryi żadnej wartości, jeśli nie nosiłaby Chrystusa bardziej w sercu niż w ciele”²¹ To wysławianie wiary Maryi podjął Sobór Watykański II, który w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* ukazał Maryję jako wzór wiary dla pielgrzymującego Ludu Bożego²² Tę myśl jeszcze wyraźniej rozwinął papież Jan Paweł II, ucząc, że Maryja „przoduje nam w wierze”, tzn. że sama jest wzorem wiary i pomaga wiernie trwać przy Bogu²³ Tę wiarę i wierność Maryi od lat wysławia Kościół, przyzywając Ją w *Litanii loretańskiej* jako „Pannę wierną”²⁴

¹⁹ Najbardziej rozpowszechniona interpretacja wyjaśniająca zwyczaj poświęcenia Maryi każdej soboty jest taka, że Maryja jako jedyna z ludzi zachowała nieskażoną wiarę w Wielką Sobotę po śmierci Chrystusa. Ten dzień, a w konsekwencji każda sobota roku, jest więc „Dniem wiary Maryi” (por. G.M. Bartosik, *Z niej narodził się Jezus. Szkice z mariologii biblijnej*, Niepokalanów 2004, s. 92-93).

¹⁹ PL 46, 937-938.

²⁰ PL 46, 937-938.

²¹ PL 40, 398.

²² Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 58, 63.

²³ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*, nr 28; por. także: W Życiński, *Matka Jezusa wzorem wiary, modlitwy i służby*, „*Salvatoris Mater*”, 7(2005), s. 76-84; R. Kuczer, *Maryja wzorem wiary, nadziei i miłości w nauczaniu Jana Pawła II*, „*Salvatoris Mater*”, 7(2005), s. 85-118.

²⁴ Por. K. Romaniuk, *Litania loretańska biblijnie odczytana. Krótkie rozważania na nabożeństwa majowe*, Poznań 1997, s. 67-69.

Pierwszy więc aspekt tego bycia przez Maryję dla nas „Obrończynią wiary” polega na tym, że Ona przykładem własnego życia pokazuje, jak trwać przy Bogu, jak zachowywać Jego Słowo i jak ufać Mu bezgranicznie pomimo doświadczanych trudności i prób.

2. Matka umacniająca wiarę swych dzieci

Drugi sposób, w jaki Maryja spełnia swą misję „Obrończyni naszej wiary”, polega na tym, że jako Matka duchowa chrześcijan podtrzymuje naszą wiarę i troszczy się o jej wzrost. Biblijny przykład tej troski znajdujemy w Ewangelii św. Jana, gdy czytamy opis cudu, jakiego Jezus dokonał w Kanie Galilejskiej. To Maryja sprowokowała ten pierwszy znak Jezusa. A owocem tego cudu było nie tylko to, że gościom weselnym nie zabrakło wina i młodożeńcy zostali ustrzeżeni od wstydu, ale przede wszystkim to, że dzięki cudowi dokonanemu przez Jezusa „uczniowie uwierzyli w Niego” (por. J 2,11), tzn. rozpoznali w Nim Mesjasza. I to jest podstawowa funkcja, jaką Maryja spełnia także dziś, kiedy jako uwielbiona w chwale wypełnia funkcję naszej duchowej Matki: nie tylko wyprasza nam różne łaski dotyczące naszego życia codziennego, ale przede wszystkim troszczy się o tę najważniejszą łaskę dla nas: abyśmy wierzyli w Jej Syna i rozpoznawali w Nim Zbawiciela świata²⁵ Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris Mater* tak określa to wstawiennictwo Maryi: „Jej wiara sprowadza pierwszy «znak» i przyczynia się do wzbudzenia wiary w uczniach [...]. Właśnie w takim znaczeniu wydarzenie w Kanie Galilejskiej jest jakby zapowiedzią pośrednictwa Maryi, które skierowane jest do Chrystusa, a zarazem zmierza do objawienia Jego zbawczej mocy”²⁶

Ponadto sam kult maryjny bywa niekiedy „orężem”, dzięki któremu chrześcijanie zachowują wiarę w Chrystusa. „Nierzadko zdarza się” – czytamy we wprowadzeniu do formularza mszalnego o *Najświętszej Maryi Pannie – Obronie wiary*, „że wierni, których miłość i cześć względem Matki Chrystusa nieustannie się rozwija, nawet pozbawieni duchowej pomocy, zachowują jednak nienaruszoną wiarę”²⁷

3. Niewiasta prowadząca zwycięski bój z przeciwnikiem wiary w Boga – szatanem

Teksty biblijne związane z formularzem o *Matce Bożej Wspomożycielce Wiernych*, oprócz opisu cudu w Kanie Galilejskiej proponują jako pierwsze

²⁵ Por. G.M. Bartosik, *Z niej narodził się Jezus*, dz. cyt., s. 69.

²⁶ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*, nr 22.

²⁷ Por. *Zbiór mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, dz. cyt., s. 149. W tym kontekście nie tylko zwykłą ciekawostką wydaje się następująca wiadomość prasowa: „Ciekawego eksperymentu dokonali uczeni z Oksfordu. Katolicy są najbardziej odporni na ból – twierdzą naukowcy z Oksfordu, którzy poddawali wstrząsom elektrycznym przedstawiciele różnych wyznań i ateistów. Odporność katolików wzrastała jeszcze bardziej, gdy podczas wstrząsów pokazywano im obraz Matki Boskiej” („Przekrój” [2 X 2008]).

czytania fragment protoewangelii (Rdz 3,1-6; 13-15), bądź fragment z 12 rozdziału Apokalipsy (Ap 12,1-3.7-12ab.17). Oba fragmenty mówią o Niewieście, która toczy walkę z szatanem.

Księga Rodzaju zapowiada zwycięską walkę potomstwa pierwszej niewiasty – Ewy nad szatanem ukrywającym się pod postacią węża. Jest to zapowiedź zwycięstwa, jakie odniesie Mesjasz poprzez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Tradycja Kościoła katolickiego proroczo to odnosiła też przez wieki i odnosi nadal do innej Niewiasty – Drugiej Ewy, czyli Matki Mesjasza i naszej duchowej Matki. Maryja nierozdzielnie była i jest złączona z nowym Adamem – Chrystusem w jego zwycięstwie nad wężem²⁸ Jako Niepokalana nigdy nie podlegała szatanowi, jest więc *par excellence* jego Przeciwniczką²⁹, jest tą, która zawsze broni wiary w Słowo wypowiedziane przez Boga, a odrzuca i uczy odrzucać słowa, jakimi kusi szatan (poczynając od raju aż do ostatniego dnia istnienia świata).

Alternatywna propozycja pierwszego czytania w formularzu o *Najświętszej Maryi Pannie Wspomożycielce Wiernych* jest zaczerpnięta z Księgi Apokalipsy. Widzimy tu obraz Niewiasty obleczonej w słońce, ukoronowanej wieńcem dwunastu gwiazd. Toczy Ona bój ze smokiem, będącym symbolem szatana. Choć obraz niewiasty symbolizuje przede wszystkim Kościół, który na przestrzeni wieków musiał nieustannie toczyć walkę z grzechem i szatanem, to w liturgii i sztuce od wieków przyjęła się także, a raczej przede wszystkim interpretacja maryjna. To Maryja Niepokalana, potężna w swej mocy wstawienniczej, Królowa nieba i ziemi, „depcze głowę węża na znak odwiecznego zwycięstwa nad złem. Ta, której z woli Boga nie przemógł starodawny Smok, którą Bóg ocalił od niszczącej siły zła i grzechu, która ma udział wraz ze swym Synem w królowaniu Boga, jest postawiona jako Opiekunka Kościoła i Wspomożycielka Wiernych, wobec których szatan toczy bezpardonową walkę o ich dusze i wieczną przyszłość”³⁰

Te dwa teksty biblijne spinają jakby kłamrą całą historię zbawienia, historię walki dobra ze złem, historię triumfu Bożej Miłości i Bożego Miłosierdzia nad planami szatana i ludzkim grzechem. Na początku tej historii, w Księdze Rodzaju została zapowiedziana walka między szatanem a potomstwem Niewiasty. W Księdze Apokalipsy, na końcu czasów, walka ta dobiega końca. Niewiasta i Jej potomstwo odnoszą zwycięstwo. Tym zwycięzcą jest Chrystus, który narodził się z Niewiasty Maryi, a Ona towarzyszyła Mu nieustannie w tej walce, wspierając także w tym zmaganiu swoje duchowe dzieci³¹

²⁸ Por. A. Serra, *Maria nel mistero di Cristo secondo l'Antico Testamento*, Roma 1971, s. 176.

²⁹ Por. B. Günther, *Maria die Gegenspielerin Satans*, Aschaffenburg 1972.

³⁰ D. Dziadosz, *Najświętsza Maryja Panna Wspomożycielka Wiernych*, w: *Nowe Msze o Najświętszej Maryi Pannie. Komentarze i homilie*, red. A. Paciorek, H. Witczyk, Kielce 2008, s. 471.

³¹ Por. G.M. Bartosik, *Z niej narodził się Jezus*, dz. cyt., s. 104.

Jak widzimy przytoczone wyżej dwa teksty biblijne potwierdzają, że Najświętsza Maryja Panna jest tą Niewiastą, która prowadzi zwycięski bój z przeciwnikiem wiary w Boga – szatanem. Jest więc tą, która broni nas przed tym, który chce odwieść ludzi od wiary w prawdziwego Boga.

4. Biblijne symbole i figury Maryi w sensie przystosowanym albo typicznym, ukazujące Ją jako Obrończynię naszej wiary

Pobożność chrześcijańska zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie od wieków wychwala Maryję różnymi określeniami zaczerpniętymi ze Starego Testamentu. Są to biblijne symbole i figury Najświętszej Maryi Panny w sensie przystosowanym lub typicznym. Najwięcej takich określeń odnajdujemy na Zachodzie w *Godzinkach o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny* i w *Litanii loretańskiej*, a na Wschodzie w hymnie maryjnym *Akatyst*. Niektóre z tych określeń mogą wskazywać na Maryję jako na tę, która broni naszej wiary w prawdziwego i jedyne Boga.

Do takich tekstów należą niewątpliwie zwroty z *Godzinek*: „Judyt wojująca, od niewoli okrutnej lud swój ratująca” oraz wezwania: „Ogromna czartu jesteś” i „Wieżo Dawidowa” (to ostatnie występuje także w *Litanii loretańskiej*).

Pierwszy z tekstów przywoływany jest w formularzu mszalnym o *Maryi – Obronie Wiary*, gdzie jako pierwsze czytanie proponowany jest tekst z księgi Judyty (Jdt 13,14.17-20). Księga ta nie jest księgą historyczną. Ma raczej charakter teologicznej syntezy dziejów narodu wybranego³² Judyta (dosł. Żydówka) jest uosobieniem narodu wybranego. Natomiast uosobieniem sił wrogich Bogu jest Nabuchodonozor, który przez swojego generała Holofernesa realizuje szatański plan podboju świata. „Ostatnim punktem oporu jest samotna twierdza Betulia w górach Judei. Gdy obrońcy, złamani głodem, zamierzają już się poddać wrogowi, niespodzianie sam Bóg przynosi ocalenie przez mężne ręce wdowy Judyty. Swoimi bezgranicznym zaufaniem Opatrzności przyczynia się do klęski wroga”³³ Jak zaznacza A. Tronina: „Judyta personifikuje lud Boży w jego walce z potęgą anty-Boską”³⁴ Jako typ Matki Bożej jest ona wzorem bezgranicznego zaufania Panu Bogu. Ta jej wiara jest źródłem mocy, dzięki której odnosi zwycięstwo nad wrogiem, który chciał zniszczyć wiarę w Boga jedyne. Podobnie Maryja dzięki wierze w Bożą moc staje się „Przyczyną naszego zbawienia”, gdyż przez bezgraniczne zaufanie i posłuszeństwo Bogu naprawia to, co zniszczyła pierwsza Ewa dając posłuch szatanowi.

³² Por. A. Tronina, *Zawitaj Pani świata. Obrazy i symbole biblijne w Godzinkach, Niepokalanów 1995*, s. 73.

³³ Tamże.

³⁴ A. Tronina, *Per ecclesiam ad Mariam. Cztery biblijne kantyki zwycięstwa*, „Salvatoris Mater”, 4(2002), s. 289.

Drugim biblijnym wezwaniem z *Godzinek*, który wskazuje, iż Maryja broni nas przed szatanem (wrogiem wiary w Boga) jest wezwanie: „Ogromna czartu jesteś, w szyku obóz silny, bądź chrześcijan ucieczką i port nieomylny”. Jest to parafraza tekstu łacińskiego *Godzinek*, który brzmi: *Zabulo (diabolo) terribilis acies castorum*. To porównanie zostało zaczerpnięte z szóstego rozdziału „Pieśni nad Pieśniami” (w. trzeci) i w całości brzmi następująco w języku polskim: „Piękna jesteś, przyjaciółko moja, wdzięczna i ozdobna jak Jeruzalem, ogromna jak wojska uszykowane porządnie” (Pnp 6,3; por. Pnp 6,9). Polskie sformułowanie „ogromna czartu jesteś” jest parafrazą i interpretacją tego tekstu biblijnego. Wskazuje na to, że Przyjaciółka Boga (którą może być naród wybrany, Kościół i Maryja) budzi grozę wrogich mocy ciemności (szatana) jak wojsko dobrze przygotowane do walki³⁵ W *Godzinkach* wielbimy więc Maryję jako tę, która dzięki pełni łaski (niepokalanemu poczęciu) „jest jakby ufortyfikowaną stolicą Kościoła, obozem warownym, broniącym szatanowi dostępu do wiernych”³⁶

Kolejnym wezwaniem wskazującym jak Maryja broni tych, którzy pozostają wierni Panu Bogu, jest wezwanie „Wieża Dawidowa”, występujące zarówno w *Godzinkach*, jak i w *Litanii loretańskiej*. Porównanie to jest zaczerpnięte z Pieśni nad Pieśniami, gdzie Bóg – Oblubieniec sławi swą Oblubienicę (czyli umiłowaną wspólnotę wierzących) następującymi słowami: „Szyja Twoja jak wieża Dawidowa, którą zbudowano z szańcami; tysiąc tarcz wisi na niej, wszystka broń mocarzów” (Pnp 4,4). Według tradycji wieża zbudowana przez Króla Dawida strzegła Jerozolimy przed wrogami i była najważniejszą częścią fortyfikacji miasta. Kościół odnosi to porównanie do Maryi, gdyż tak jak autor Pieśni nad Pieśniami sławi piękno Oblubienicy, porównując jej szyję zdobną w naszyjnik do wieży Dawida, tak „Chrystus obdarza Kościół, a zwłaszcza Jego Matkę, duchową zbroją do walki z mocami ciemności”³⁷ Maryja uzbrojona w wiarę, nadzieję i miłość jest dla Kościoła twierdzą broniącą go przed napaściami szatana oraz wzorem życia duchowego, takiego życia, które potrafi się oprzeć atakom diabła³⁸

III. NIEKTÓRE ŚWIADECTWA TRADYCJI

Lud chrześcijański od samego początku widział w Maryi skuteczną pomoc w swojej walce z szatanem, w walce o wierność Panu Bogu i Kościołowi. W Tradycji spotykamy wiele świadectw, które pokazują, jak Maryja ustrzegła wiarę swoich duchowych dzieci. Te świadectwa mają dwa wymiary. Po pierwsze, cześć oddawana Maryi i poprawna mariologia pomagała wiernym ustrzec się przed różnymi herezjami. Po drugie, Maryja przyzywana w różnych niebezpieczeństwach (zwłaszcza wobec zbrojnych ataków

³⁵ Por. A. Tronina, *Zawitaj Pani świata*, dz. cyt., s. 32-33.

³⁶ Tamże, s. 33.

³⁷ Tamże, s. 70. Por. Ef 6,13-16.

³⁸ Por. A. Tronina, *Zawitaj Pani świata*, dz. cyt., s. 70.

wrogów wiary katolickiej) przybywała z pomocą, wyprasząc ocalenie, ratunek i wytrwanie w wierze.

1. Poprawna wiara w rolę Maryi w historii zbawienia gwarantem poprawności wyznawanej wiary

Sobór Watykański II uczy, iż Maryja, „wkroczywszy głęboko w dzieje zbawienia, łączy w sobie w pewien sposób i odzwierciedla najważniejsze treści wiary”³⁹ Jak bowiem podaje wstęp do formularza mszalnego o *Najświętszej Maryi Pannie – Obronie wiary*: „Jej Niepokalane Poczęcie ukazuje wolność i hojność Boga w wyborze narzędzi zbawienia i łaski; Jej zgoda na zbawcze dzieło Wcielenia wyjaśnia sens i znaczenie współdziałania człowieka ze zbawczym planem Boga; Jej dziewicze porodzenie Syna ujawnia, że Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem; święte Jej życie i stan – była bowiem dziewicą, oblubienicą i matką – ukazują zarys Kościoła, a Jej wniebowzięcie jest zapowiedzią przyszłej chwały człowieka”⁴⁰

Powyższa wypowiedź soborowa potwierdza wielowiekowe przekonanie Kościoła, iż poprawna mariologia i właściwy kult Błogosławionej Dziewicy są gwarantem poprawności całej teologii i całego kultu chrześcijańskiego. To przekonanie stało się najbardziej widoczne i wyraźne podczas sporów chrystologicznych w V wieku. Nestoriusz, odrzucając tytuł Bogarodzica (*Theotokos*), tym samym odrzucił poprawne rozumienie Tajemnicy Wcielenia, wyodrębniając w Chrystusie dwa podmioty. Sobór Efeski (431) potępił nestorianizm, a tytuł Matka Boga ogłoszony przez Sobór stał się pieczęcią i gwarantem poprawnej chrystologii, uczącej o tym, że Chrystus jest jedną Osobą (Boską) posiadającą dwie natury: Boską i ludzką, a Maryja jako Matka Chrystusa (jednej i tej samej Osoby) jest zarówno Matką Boga (*Theotokos*), jak i Matką człowieka.

Świadectwo przekonania o tym, że Maryja broni prawdziwej wiary Kościoła i zwalcza wszelkie herezje, odnajdujemy w staro-bizantyjskim hymnie *Akatyst* (z V-VII wieku), będącym najstarszym maryjnym nabożeństwem Kościoła. Maryja jest tam przyzywana następującymi tytułami i określeniami:

„Zdrowaś, Ty gasisz zarzewie błędu [...].

Zdrowaś, Ty wyzwalasz ze służby pogańskim bożkom [...].

Zdrowaś, Ty kładziesz kres czci ognia”⁴¹

„Zdrowaś, Ty podeptałaś fałsz oszustwa.

Zdrowaś, Ty odkryłaś ułudę bałwanów.

Zdrowaś, morze, które pochłonęło duchowego faraona [...].

Zdrowaś, słupie ognisty w ciemności wskazujący drogę”⁴²

³⁹ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 65.

⁴⁰ *Zbiór mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, dz. cyt., s. 149.

⁴¹ *Hymn Akathistos*, w: *Tekst o Matce Bożej*, t. 1: *Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy*, red. S.C. Napiórkowski, Niepokalanów 1981, s. 271.

⁴² Tamże, s. 272-273.

„Zdrowaś, przez Ciebie twórcy fałszu marnie przeminęli.

Zdrowaś, Ty podarłaś sidła Ateńczyków [...].

Zdrowaś, Ty wyciągnęłaś z przepaści błędów”⁴³

Przekonanie o tym, że wstawiennictwo Maryi jest niezwykle skuteczne w zwalczaniu błędów w wierze i herezji stało się na tyle mocne i powszechne, że znalazło swoje miejsce w przedsoborowym *Brewiarzu*, czyli w przedsoborowej *Liturgii Godzin Kościoła*, w tzw. *Oficjum* o Błogosławionej Dziewicy Maryi i brzmiało ono: „*Cunctas haereses sola interemisti in universo mundo*” („Wszystkie herezje samaś zniszczyła na całym świecie”)⁴⁴ Słowa te wprowadził do swojego *Aktu oddania się Niepokalanej* św. Maksymilian Kolbe, jako przypomnienie misji, jaką Maryja spełnia broniąc nas przed szatanem i przed wszelkimi błędami w wierze. Św. Maksymilian tak skomentował ten tekst: „W tym miejscu aktu poświęcenia błagamy Ją, by nas użyć raczyła do wyniszczenia całego cielska węża, świat oplatającego, którym są najrozmaitsze herezje”⁴⁵ Akt ten do dzisiaj powtarzają miliony członków Rycerstwa Niepokalanej na całym świecie, przypominając sobie codziennie, że Maryja jest Obrończynią naszej wiary w Boga i czystości tej wiary oraz przypominając sobie także o obowiązku przyprowadzenia do prawdziwej wiary wszystkich ludzi.

2. Maryja broniąca swoje dzieci przed atakami ze strony wrogów wiary katolickiej

Drugim przejawem troski o wiarę swych duchowych dzieci, jaką Maryja otaczała i otacza chrześcijan na przestrzeni dwóch tysięcy lat historii Kościoła, jest Jej wstawiennictwo, orędownictwo i pomoc, której doświadczali chrześcijanie w różnych niebezpieczeństwach, zwłaszcza wobec zbrojnych ataków wrogów wiary katolickiej.

Nie sposób wymienić wszystkich takich cudownych interwencji, bo liczne są chrześcijańskie narody, które za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny zostały wybawione z rąk nieprzyjaciół Kościoła i uratowane przed agresją obcych zaborców. W niniejszym paragrafie zostanie wymienione tylko kilka z tych interwencji, zwłaszcza te, które dotyczyły narodu polskiego.

2.1. Cudowna obrona Konstantynopola przed Awarami i powstanie hymnu „*Akathistos*”

W roku 626 Konstantynopol był oblegany przez pogańskich Awarów. Mieszkańcy Konstantynopola cudowną obronę miasta przypisali wstawiennictwu Bogarodzicy, do której zanosili swoje modły i błagania o ratunek. Jako dziękczynienie za cudowne ocalenie miasta śpiewano wtedy ku czci

⁴³ Tamże, s. 276-277.

⁴⁴ Św. Maksymilian Maria Kolbe, *Pisma*, t. 1, Niepokalanów 2007, s. 87.

⁴⁵ Tamże, t. 2, s. 701.

Maryi hymn *Akatyst*. Choć badacze historii tego przepięknego hymnu nie są do końca zgodni, czy utwór ten powstał w roku 626 jako dziękczynienie za ocalenie, czy już istniał wcześniej (niektórzy datują powstanie przynajmniej części hymnu już w V wieku w okresie sporów i soborów chrystologicznych), to jednak istotne i potwierdzone jest, że hymn ten był dziękczynieniem mieszkańców stolicy Cesarstwa Bizantyjskiego za to, że Maryja obroniła ich wolność, życie i wiarę w Boga w roku 626⁴⁶. Hymn ten stał się jednym z najważniejszych nabożeństw maryjnych w Kościołach wschodnich. Oprócz wezwań, w których Maryja jest przyzywana jako ta, która strzeże czystości wiary (o czym była mowa w poprzednim paragrafie), w hymnie tym Najświętsza Maryja Panna jest sławiona przede wszystkim jako „Walczna Hetmanka”, która obroniła swoje umiłowane Miasto od zniszczenia, ratując życie, wolność oraz wiarę jego mieszkańców przed atakami pogańskich wrogów.

Wezwania te w omawianym hymnie można podzielić na dwie grupy. Pierwszą grupę stanowią te teksty, w których Bogurodzica ukazywana jest jako ta, która militarnie broni miasta przed atakiem wrogów. Oto najważniejsze wezwania:

„Tobie, Hetmance w boju, zwycięstwa pieśń
 Składam wdzięcznie w dani wyrwane z nieszczęść
 Ja, miasto Twoje, Bogarodzico!
 Ty wszak posiadasz moc niezwyciężoną,
 Wybaw mnie tedy z wszelkich niebezpieczeństw,
 Bym Ci śpiewało: Zdrowaś nieskalana Matko!”⁴⁷
 „Zdrowaś, nowino budząca sprzeciw niewierzących.
 Zdrowaś, chlubo niezwalczona wierzących”⁴⁸
 „Zdrowaś, gromie rażący wrogów [...].
 Zdrowaś, niewzruszona wieżo Kościoła.
 Zdrowaś, niezwyciężony murze Królestwa Boskiego.
 Zdrowaś, Ty wznosisz pomniki zwycięstwa.
 Zdrowaś, Ty obalasz naszych wrogów”⁴⁹

Drugą grupę stanowią wezwania, w których Maryja jest ukazana jako ta, która zwycięża szatana i broni nas przed jego atakami:

„Zdrowaś, Ty zadałaś ranę szatanowi”⁵⁰
 „Zdrowaś, Ty bronisz przed niewidzialnymi wrogami [...].
 Zdrowaś, Ty wtrącasz w przepaść czarty”⁵¹
 „Zdrowaś, Ty pokonałaś dusz zabójcę”⁵²

⁴⁶ W Kania, *Wstęp*, w: *Teksty o Matce Bożej*, t. 1, dz. cyt., s. 17-18.

⁴⁷ *Hymn Akathistos*, dz. cyt., s. 265.

⁴⁸ Tamże, s. 275.

⁴⁹ Tamże, s. 279-280.

⁵⁰ Tamże, s. 267.

⁵¹ Tamże, s. 270-272.

⁵² Tamże, s. 278.

Widzimy więc, że cudowna obrona Konstantynopola za wstawiennictwem Maryi dała początek pięknemu hymnowi liturgicznemu, który od wieków jest śpiewany na chrześcijańskim Wschodzie, a w którym Maryja jest sławiona także jako ta, która broni wiary swych dzieci, a więc jako Obrończyni wiary.

2.2. Obrona chrześcijańskiej Europy przed militarnymi atakami islamu i ustanowienie świąt Różańca Świętego i Imienia Maryi

Możnemu wstawiennictwu Maryi bywa też przypisywana obrona chrześcijańskiej Europy przed licznymi atakami islamu. W sposób szczególny opiece Maryi przypisuje się zwycięstwo wojsk chrześcijańskich pod Lepanto w roku 1571 oraz tryumf wojsk chrześcijańskich (głównie polskich) pod Wiedniem w roku 1683.

Pierwsze z nich było zwycięstwem floty chrześcijańskiej 7 października 1571 roku nad zdecydowanie liczniejszymi wojskami tureckimi pod Lepanto. W obliczu militarnej agresji islamu papież Pius V wezwał świat chrześcijański do modlitwy różańcowej w intencji oddalenia zagrożenia. Różaniec odmawiali także żołnierze chrześcijańscy przed bitwą. Zwycięstwo, które powstrzymało inwazję islamu, papież Pius V przypisał orędownictwu Najświętszej Maryi Panny, stwierdzając w bulli *Salvatoris Domini Nostri* z roku 1572, że „dzięki zasługom i modlitwom Matki Bożej, Bóg ukazał swoją potęgę, udzielając katolikom zwycięstwa nad Turkami, nieprzyjaciółmi wiary katolickiej, dnia siódmego października roku Pańskiego 1571”⁵³. Na pamiątkę tego wydarzenia papież Pius V ustanowił 7 października święto Matki Bożej Zwycięskiej, które zostało przemianowane rok później przez papieża Grzegorza XIII na święto Matki Bożej Różańcowej⁵⁴

Również szczególnemu wstawiennictwu Maryi jest przypisywana tzw. odsiecz wiedeńska, czyli rozgromienie wojsk tureckich głównie przez wojska polskie pod wodzą króla Jana III Sobieskiego (1683). Na pomoc obleganemu od dwóch miesięcy przez ponad 100-tysięczną armię turecką Wiedniowi przybył król Jan III Sobieski z niedużą armią (ok. 25 tysięcy żołnierzy). W drodze pod Wiedeń król nawiedzał sanktuaria maryjne (m.in. Jasną Górę), a zawołaniem bojowym wojsk polskich uczynił słowa: „Jezus, Maryja!” Po zwycięstwie polski król odesłał papieżowi chorągiew proroka Mahometa, ze słowami: „Przybyłem, ujrzałem, Bóg zwyciężył” Na podziękowanie za to zwycięstwo, które oddaliło na stałe niebezpieczeństwo inwazji tureckiej, zagrażające Europie od ponad 250 lat, papież Innocenty XI usta-

⁵³ Pius V, *Bulla „Salvatoris Domini Nostri”*, w: *Acta Sanctae Sedis necnon Magistrorum et Capitulum generalium sacri Ordinis Praedicatorum pro Societate SS. Rosarii*, red. J.M. Larocca, vol. II, pars I-II, Lugduni 1891, s. 88 (cyt. za: B. Kochaniewicz, *Wpływ zwycięstwa pod Lepanto na liturgię Kościoła Zachodniego*, „*Salvatoris Mater*”, 5[2003], s. 209).

⁵⁴ Grzegorz XIII, *Bulla „Monet Apostolus*, w: *Acta Sanctae Sedis*, vol. II, pars I-II, 97 (cyt. za: B. Kochaniewicz, *Wpływ zwycięstwa pod Lepanto*, art. cyt., s. 210).

nowił w dniu zwycięstwa, czyli 12 września święto Imienia Maryi⁵⁵ Ponadto na upamiętnienie tego zwycięstwa została wzniesiona w Rzymie świątynia pod wezwaniem Imienia Maryi przy Forum Trajana⁵⁶

2.3. Obrona Kościoła katolickiego i państw katolickich przed militarną agresją krajów protestanckich – kult Matki Bożej Królowej Polski i Matki Bożej Murkowej

Możnemu wstawiennictwu Maryi jest też przypisywana obrona wiary katolickiej przed zbrojnym atakiem krajów protestanckich. Szczególnie w Polsce widoczna i czytelna stała się ta misja Matki Bożej jako obrończyni wiary katolickiej w czasie tzw. potopu szwedzkiego, czyli najazdu Szwedów i sprzymierzonych z nimi wojsk w latach 1655-1660. Kulminacyjnym wydarzeniem w czasie tej wojny była cudowna obrona sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze (1655), która odmieniła losy wojny. Dzięki wstawiennictwu Maryi oblężone sanktuarium odparło ataki wroga⁵⁷, co poderwało do walki cały naród przeciw protestanckim najeźdźcom⁵⁸ Dziękując za ten znak interwencji Maryi, król Jan Kazimierz 1 kwietnia 1656 roku w katedrze we Lwowie ogłosił Najświętszą Maryję Pannę Królową Polski⁵⁹

Także w czasie potopu szwedzkiego w sposób cudowny zostało uratowane inne z polskich miast – Krosno. Mieszkańcy do dzisiaj przypisują skuteczność obrony wstawiennictwu Matki Bożej Murkowej, przed której obrazem wołali o ratunek. Matka Boża stała się więc dla nich obrończynią wolności i wiary katolickiej⁶⁰

⁵⁵ Właściwie zostało rozszerzone na cały Kościół pod nową datą święto, które już istniało od 100 lat w Hiszpanii. Por. W. Zaleski, *Rok kościelny*, t. 2, Warszawa 1993, s. 339.

⁵⁶ Por. tamże.

⁵⁷ Po raz pierwszy poetycki opis Maryi broniącej Jasnej Góry i swego Królestwa – Polski – pojawił się w poemacie z roku 1673, zatytułowanym *Oblężenie Jasnej Góry Częstochowskiej*. Anonimowy autor ukazuje w nim Maryję jako tę, która jakby zstępuje z obrazu, obchodzi mury swojej oblężonej twierdzy, ochrania swym płaszczem przed pociskami wroga i włącza się do walki, broniąc serca swojego Królestwa, którym jest Jej sanktuarium na Jasnej Górze:

„Aby Królestwo po tym Polskie znało,
że gdy już prawie przez rozdarte ciało
Do serca przyszedł nieprzyjaciół srogi,
Ona go sama zabiła z dalszej drogi
I jako Pani, swego obroniła
Państwa i do sił pierwszych przywróciła” (cyt. za: J. Salij, *Matka Boża, Aniołowie, Święci*, Poznań 2004, s. 111).

⁵⁸ Por. W. Zaleski, *Rok kościelny*, t. 1, Warszawa 1993, s. 296-297.

⁵⁹ Por. tamże, s. 297.

⁶⁰ Por. *Modlitwy ku czci Matki Bożej Obrończyni Wiary zwanej Murkową czczoną w kościele Franciszkanów w Krośnie*, Krosno 2008, s. 3.

2.4. Uwolnienie papieża Piusa VII i ustanowienie święta Matki Bożej Wspomożycielki wiernych (1814)

Opiece Maryi w kierowaniu Kościołem powierzali się wielokrotnie papież, doświadczając Jej cudownej opieki. W roku 1809 papież Pius VII został uwięziony przez wojska napoleońskie. W tym czasie cały Kościół zanosił gorące prośby do Boga przez wstawiennictwo Najświętszej Maryi Panny o uwolnienie namiestnika Chrystusowego. Zanoszone modlitwy zostały wysłuchane i papież nieoczekiwanie powrócił na tron Piotrowy 24 maja 1814 roku. W dowód wdzięczności za to uwolnienie Pius VII ustanowił święto Matki Bożej Wspomożycielki wiernych, podkreślając w ten sposób rolę wstawiennictwa Najświętszej Maryi Panny w czuwaniu nad Kościołem i Namiestnikami Chrystusa na ziemi⁶¹

2.5. Obrona Polski i chrześcijańskiej Europy przed komunizmem

Kolejnym olbrzymim niebezpieczeństwem, przed którym stanął Kościół i państwa Europy, był komunizm. Rewolucja październikowa w Rosji w roku 1917 doprowadziła do powstania pierwszego państwa komunistycznego – Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, które oficjalnie zwalczało wszelką religię, zwłaszcza religię chrześcijańską i katolicką. Po drugiej wojnie światowej panowanie tego państwa i ideologii komunistycznej rozciągnęło się również na inne kraje Europy Wschodniej i Środkowej. W obliczu zagrożenia wiary i wolności ludzie w uciemnionych krajach wielokrotnie wzywali opieki i ratunku Najświętszej Maryi Panny, doświadczając Jej wstawiennictwa. W tych mrocznych czasach Maryja objawiła się wielu ludziom i narodom jako ta, która pomagała strzec i bronić wiary w Chrystusa i jako ta, dzięki której wstawiennictwu komunizm ostatecznie upadł.

Już w roku 1917, a więc w czasie, gdy na gruzach Rosji rozpoczynało swe istnienie komunistyczne państwo, Maryja objawiła się trójce dzieci w Fatimie w Portugalii, wzywając do kultu Jej Niepokalanego Serca, wzywając do oddania Jej Sercu Rosji i zaznaczając, że ostatecznie Jej Niepokalane Serce odniesie zwycięstwo⁶²

Pierwszym znakiem potęgi Matki Bożej w walce z ateistycznym komunizmem był tzw. Cud nad Wisłą, czyli cudowna obrona Warszawy 15 sierpnia 1920 roku przed bolszewicką agresją. Historycy zaliczają tę bitwę do dwudziestu najważniejszych bitew w historii świata, które zmieniły bieg historii. W obliczu zagrożenia nawałnicą ze Wschodu cała Polska modliła się do Boga przez wstawiennictwo Matki Bożej o obronę i ratunek dla Ojczyzny. Pomimo męstwa polskich żołnierzy, a zwłaszcza młodzieży klęska wydawała się nieunikniona. Niespodziewanie 15 sierpnia 1920 roku – w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – losy wojny odwróciły się i woj-

⁶¹ Por. *Zbiór mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, dz. cyt., s. 172.

⁶² Por. S. Kałdon, *W sercu Maryi. Modlitewnik fatimski*, Kraków 2000, s. 23-26.

ska bolszewickie zostały odparte od przedmieść Warszawy. Rosyjscy żołnierze dawali świadectwo, że widzieli na niebie piękną Panią, która broniła Polaków. Powszechnie przyjmowano i interpretowano to zwycięstwo jako zwycięstwo dwóch armii: armii modlitwy i armii na polu bitwy. Do historii przeszło to wydarzenie pod nazwą: Cud na Wiśle. Cudu, którego dokonał Pan Bóg przez wstawiennictwo Najświętszej Maryi Panny, Królowej Polski, broniącej wolności i wiary narodu polskiego⁶³

W czasie drugiej wojny światowej, gdy miliony Polaków zostały wywiezione na Syberię i do Kazachstanu, kult Najświętszej Maryi Panny był dla nich ratunkiem i pomocą. Wielu z zesłańców zaświadcza, że to tylko dzięki Maryi przetrwali obozy i zesłanie i zachowali wiarę katolicką. Maryja była bowiem dla nich Obrończynią wiary, polskości i ludzkiej godności⁶⁴

Po raz kolejny naród polski doświadczył, jak Maryja potrafi obronić wiary podczas okresu rządów komunistycznych w latach 1945-1989. Mimo planowej ateizacji ustrzegł wiarę w Boga, a Kościół przetrwał i wzmocnił się w czasie prześladowań. Kluczową osobą, dzięki której było to możliwe, był sługa Boży kard. Stefan Wyszyński, który „wszystko postawił na Maryję”, tzn. Jej zawierzył samego siebie, cały naród i Kościół w Polsce. Wyrazem tego zawierzenia była Wielka Nowenna przed 1000-leciem chrztu Polski oraz *Akt oddania Polski w macierzyńską niewolę Maryi, Matki Kościoła, za wolność Kościoła Chrystusowego*, dokonany 3 maja 1966 roku na Jasnej Górze⁶⁵ Maryja odpowiedziała na to zawierzenie narodu i przeprowadziła bezpiecznie Kościół i naród przez trudny czas komunizmu. Nie bez przypadku prymas Stefan Wyszyński bardzo często przyzywał Maryję tytułem: „Wspomożycielko wiernych”, a w roku 1958 w imieniu Episkopatu Polski wniósł do Stolicy Apostolskiej prośbę, aby święto to mogło być obchodzone w naszej ojczyźnie⁶⁶

Najwspanialszym owocem obrony wiary w naszej Ojczyźnie stał się wybór kard. Karola Wojtyły na Stolicę św. Piotra w roku 1978. On, który w swym herbie umieścił słowa: *Totus Tuus*, będące świadectwem jego bezgranicznego oddania się Maryi, w ogromny sposób przyczynił się do obalenia komunizmu i odrodzenia wiary chrześcijańskiej w tak wielu krajach

⁶³ Niestety często dziś zapomina się o tej Bożej interwencji, przypisując zwycięstwo wyłącznie marszałkowi Piłsudskiemu lub innym dowódcom. Mamy tu do czynienia ze swoistym bałwochwalstwem. Zwycięstwo bowiem było możliwe tylko i wyłącznie dzięki równoczesnemu zbiegowi siedmiu szczęśliwych dla Polski „przypadków” (których realne prawdopodobieństwo było praktycznie niemożliwe). Píše o tym Franciszek Arciszewski w swojej książce *Cud nad Wisłą. Rozważania żołnierza*, Londyn 1957.

⁶⁴ Por. A. Granica, *Pobożność maryjna we wspomnieniach polskich Sybiraków w latach 1939-1945. Praca magisterska napisana na seminarium z teologii dogmatycznej pod kierunkiem o. prof. dra hab. Jacka Salija OP*, UKSW, Wydział Teologiczny, Warszawa 2008, s. 35-54.

⁶⁵ Por. Episkopat Polski, *Akt oddania Polski w macierzyńską niewolę Maryi, Matki Kościoła, za wolność Kościoła Chrystusowego*, w: *Matka Odkupiciela Matką Kościoła. Dokumenty. Na zlecenie Komisji Maryjnej Episkopatu Polski*, Warszawa 1990, s. 30-31.

⁶⁶ Por. W. Zaleski, *Rok kościelny*, dz. cyt., t. 1, s. 343.

byłego Związku Radzieckiego i jego satelitów. W jego życiu, podobnie jak w życiu papieża Piusa VII, była obecna Maryja, która uratowała go w czasie zamachu 13 maja 1981 roku. Papież wyraźnie wiązał to wydarzenie z treścią objawień fatimskich, czego wyrazem była jego pielgrzymka do Fatimy i zostawienie tam kuli, która go ugodziła⁶⁷. Jan Paweł II dokonał poświęcenia całego świata i Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi⁶⁸, co ostatecznie zaowocowało upadkiem komunizmu w całym świecie i przywrócenie wolności religijnej w wielu krajach⁶⁹. Maryja po raz kolejny okazała się tą, dzięki której wstawiennictwu Kościół został obroniony przed siłami antychrześcijańskimi, okazała się Obrończynią naszej wiary.

Bp Zbigniew Kraszewski nazwał bezkrwawy upadek komunizmu w Polsce – nowym cudem nad Wisłą, a wybudowane w ostatnich latach sanktuarium w Licheniu, zbudowane z ofiar całego narodu – uważa za *votum* dziękczynne za cudowną opiekę Maryi nad swoim ludem⁷⁰.

IV. POTRZEBA SZUKANIA U MARYI OBRONY PRZED ATAKAMI PRZECIWNİKÓW KOŚCIOŁA

W swojej historii Kościół oparł się wielu zagrożeniom wiary. Tymi zagrożeniami były różne herezje, militarna agresja wrogów chrześcijaństwa, przeciwne wierze katolickiej ideologie. W tej walce Kościoła o wytrwanie w wierze Najświętsza Maryja Panna odgrywała i odgrywa nadal olbrzymią rolę, będąc tą, która broni wiary swych dzieci w Boga jedyne, umacnia ją i pomaga w niej wytrwać.

Choć dziś także są miejsca na świecie, gdzie wolność religijna i bezpieczne życie chrześcijan jest zagrożone (Indie, niektóre kraje islamskie), to jednak główne niebezpieczeństwo grożące wierze katolickiej tkwi dziś w zgubnych prądach myślowych i relatywizmie moralnym, które niszczą podstawy wiary w Boga w Trójcy Świętej Jedyne.

Do tych niebezpieczeństw, przed którymi staje dzisiejszy Kościół, należy więc zaliczyć przede wszystkim herezję postmodernizmu charakteryzującą się głównie: podważaniem wyjątkowości Objawienia chrześcijańskiego i postawą relatywistyczną w stosunku do prawdy, skrajnym racjonalizmem wykluczającym istnienie rzeczywistości nadprzyrodzonej, nihilizmem i rela-

⁶⁷ Por. S. Labo, *Zamach na papieża w świetle Fatimy i w cieniu jednej rewolucji*, Rzym 1988, s. 234-240.

⁶⁸ Było to poświęcenie kolegialne wraz z innymi biskupami 25 marca 1984 roku.

⁶⁹ „Upadek komunizmu i rozpad Związku Sowieckiego był konsekwencją tego aktu i najbardziej widowym znakiem prawdziwości objawień fatimskich” (P. Okrój, *Objawienia fatimskie i ich oddźwięk w nauczaniu Jana Pawła II. Praca magisterska z teologii dogmatycznej napisana pod kierunkiem o. dra hab. Pawła Warchoła OFMConv*, UKSW, Wydział Teologiczny, Warszawa 2008, s. 94; por. także: C. Ryszka, *Zwycięstwo Matki Bożej Fatimskiej. 90. Rocznica objawień fatimskich, 13 maja – 13 października 1917*, „Rycerz Niepokalanej” 5 [2007], s. 18).

⁷⁰ Por. Z.J. Kraszewski, *Maryja zwycięża*, Warszawa 1999, s. 208-209.

tywizmem moralnym oraz różnymi rodzajami idolatrii, które absolutyzują jakąś rzeczywistość stworzoną, jak na przykład: bogactwo, władzę, państwo, seks czy jakiegokolwiek stworzenie Boże⁷¹

W tym trudnym czasie Kościołowi potrzebna jest wyjątkowa pomoc. Kard. Angelo Amato – prefekt Kongregacji ds. Kanonizacyjnych – szukając ratunku dla dzisiejszego Kościoła przypomina widzenie-sen, jakie w roku 1862 miał św. Jan Bosko. Otóż widział on wspaniały okręt na wzburzonym morzu, którego chciały zniszczyć inne okręty, bardzo dobrze uzbrojone. Tym wspaniałym okrętem jest Kościół żeglujący wśród licznych niebezpieczeństw. Nagle pośród fal pojawiły się dwie kolumny bardzo wysokie, w niewielkiej odległości od siebie. Na szczycie jednej stał posąg Matki Bożej z napisem *Auxilium christianorum*, a na drugiej kolumnie znajdowała się duża Hostia i napis: *Salus credentium*. Pomimo wściekłych ataków wrogów – kapitan (zapewne papież) – doprowadził okręt Kościoła do tych dwóch kolumn i bezpiecznie go o nie zakotwiczył. W tym momencie wszystkie wrogie okręty uciekły, rozbiły się i zatoniły. Ksiądz Bosko wytłumaczył, że te dwie kolumny, które nigdy nie pozwolą zatopić statku Kościoła świętego, to cześć oddawana Eucharystii i kult maryjny⁷²

Ta wizja św. Jan Bosko przypominana przez kard. A. Amato pokazuje, że Maryja nadal wspiera chrześcijan swym wstawiennictwem i pozostaje Obrończynią naszej wiary. Wzywajmy Jej więc i uciekajmy się do Niej, zwłaszcza wtedy, gdy nasza wiara może być zagrożona. Ona nas obroni i zachowa w świętej wierze, jak to już wielokrotnie uczyniła w historii Kościoła.

„DEFENDER OF THE FAITH” AN ATTEMPT TO INTERPRET THE TITLE

Summary

The article is an attempt to interpret Title: „Defender of the Faith”, which the Archbishop Jozef Michalik – Metropolitan of Przemysl gave to Our Lady, venerated for nearly 400 years in the image, which is located in the church of Franciscans in Krosno. First, in the light of the church tradition was explained the importance of the title and identified its source. Then the biblical sources were approximate the title, appearing in a special way Mary as a model of faith, as the spiritual Mother of reinforcing the faith of their children and as the Woman, leading the successful battle with the enemy of faith in God – satan. The third part of the article are pointed out, in turn, some event in the tradition and history of the Church, where Mary was a rescue and defender of the Christian faith. First, it was noted that the correct Mariology is the guarantor of correct theology, especially Christology. In turn, these

⁷¹ Por. A. Amato, *Maryja i postmodernizm*, „Salvatoris Mater”, 9(2007), s. 155-156.

⁷² Por. tamże, s. 160.

events have been noted, in which Mary was a defender of the faith and the Christian and Catholic countries from attacks of enemies such as the Avars, Muslims, Protestants, Communists. The article ends with an indication of the role that Mary meets in defending the faith of Christians today against various attacks.

Key words:

„Defender of the Faith”, the Catholic faith, defend the faith, „Helper of the faithful”